

Naziv kolegija: Sociologija zdravlja i bolesti

Nastavnik, -ca, -ci: prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer

ECTS-bodovi: 6

Jezik: hrvatski

Trajanje: zimski semestar

Status: izborni kolegij

Oblik nastave: predavanje i seminar

Uvjeti za upis kolegija: upisan diplomski studij; pasivno poznavanje engleskog jezika (seminarska i ispitna literatura je pretežno na engleskom jeziku)

Cilj kolegija:

Upoznati studente s teorijama i istraživanjima u području sociologije zdravlja i bolesti te ih osposobiti za kritičko razumijevanje i empirijsku analizu zdravstvenih sustava i sociokulturnih determinanti zdravlja.

Uloga kolegija u ukupnom kurikulumu:

Kolegij uvodi novu problematiku u nastavu sociologije na Filozofskom fakultetu (zdravlje i bolest), promovira interdisciplinarnost i nastoji premostiti jaz između mikro i makro pristupa u razumijevanju zdravlja kao složenog sociokulturnog fenomena. Novi kolegij sadrži poveznice s nekoliko postojećih kolegija na preddiplomskom (Socijalna ekologija, Hrvatsko društvo, Sociologija rizika, Sociologija roda, Sociologija spolnosti) i diplomskom studiju (Ekonomska sociologija, Sociologija kulture, Sociologija nacionalne i međunarodne sigurnosti).

Korištene metode: PPT prezentacije, uporaba audio vizualnog materijala, grupne diskusije, manji istraživački projekti

Sadržaj kolegija:

1. Predavanje – Uvod u kolegij

Upoznavanje s radom u kolegiju (studentske obveze i način polaganja ispita); sličnosti i razlike između ovog kolegija, Medicinske sociologije i Socijalne epidemiologije; kratka povijest sociološkog interesa za tematiku zdravlja i bolesti; medicinska sociologija u Hrvatskoj

2. Predavanje – Sociokulturne dimenzije fenomena zdravlja

Definicije zdravlja i njihova evolucija; kratka povijest razumijevanja bolesti i reguliranja oboljelih u Zapadnoj civilizaciji; sociološke teorije zdravlja i bolesti; sociokulturne determinante definiranja psihičkih/mentalnih poremećaja; postmoderni diskurs o zdravlju

3. *Predavanje* – Interdisciplinarni karakter istraživanja zdravlja: od biologije do društvenog konstruktivizma

Sociologija i evolucijska biologija; temeljni uvidi neurosociologije (D. Franks); uloga kulture u dinamici zdravlja i bolesti; socijalna okolina, stres i somatizacija; kvaliteta života, zadovoljstvo životom i zdravlje

4. *Predavanje* – Zdravlje i društvene nejednakosti

Društvena stratifikacija i vitalni indikatori; pozitivni, nelinearni odnos između socioekonomskog statusa i zdravlja; kauzalni mehanizmi u pozadini veze između socioekonomskog statusa i zdravlja; mikro i makro determinante zdravstvenog ponašanja

5. *Predavanje* – Zdravlje i društvene nejednakosti u Hrvatskoj

Zdravlje i društvene nejednakosti u Hrvatskoj – rezultati empirijskih studija (HZJZ); postsocijalistička tranzicija i tranzicijski troškovi u kontekstu zdravlja i javnog zdravstva; zdravstvene statistike hrvatske populacije u razdoblju 1960.-2010; zdravstvena karta Hrvatske u komparativnoj perspektivi

6. *Predavanje* – Spol, rod i zdravlje

Spolne razlike i fizičko zdravlje (biomedicinski model); rod i rodne uloge kao medijator odnosa između socioekonomskog i zdravstvenog statusa; spol, rod i nasilje; rod i pristup zdravstvenim servisima; prema sintezi biomedicinskog i sociološkog modela

7. *Predavanje* – Zdravlje i društveni kapital

Pojam, definiranje i tipologija društvenog kapitala; pozitivni i negativni aspekti društvenog kapitala; društveni kapital i zdravstveni ishodi – empirijske studije; uloga društvene povezanosti i podrške; zdravstveni rizici društvene isključenosti

8. *Predavanje* – Zdravlje i globalizacija

Politička ekonomija bolesti i zdravlja; bolesti trećeg svijeta i djelovanje farmaceutskih tvrtki; kontroverze oko politike testiranja lijekova (primjer terapije za sprječavanje vertikalne transmisije HIV-a); Svjetska zdravstvena organizacija i globalna zdravstvena politika; genetska istraživanja i izazovi nove medicinske tehnologije; okoliš, zagađenje i poremećaji zdravlja

9. *Predavanje* – Zdravstvene politike i zdravstveni sustavi

Povijesni razvoj zdravstvene zaštite; državni, privatni i kombinirani model zdravstvene zaštite; razlike između europskih sustava zdravstvene zaštite; neoliberalni kapitalizam i zdravstvena politika

10. *Predavanje* – Hrvatski zdravstveni sustav

Zdravstveni sustav prije tranzicije; postsocijalistička tranzicija i promjene u zdravstvenom sustavu; sociološke analize reformi sustava zdravstvene zaštite; zadovoljstvo građana zdravstvenim sustavom; percepcija korupcije u zdravstvenom sustavu; medicinska profesija u Hrvatskoj; odnos pacijent—liječnik u empirijskoj perspektivi

11. *Predavanje* – Sociologija svakidašnjice – zdravi i nezdravi životni stilovi

Postmaterijalizam, alternativna vjerovanja i zdravlje; uloga medija i popularne kulture u promociji zdravih životnih stilova; obrazovanost i zdravlje; suvremene zdravstvene kampanje (svijet i Hrvatska); trend farmaceutikalizacije i anti-farmaceutikalizacijski pokret; zdravstveni turizam

12. *Predavanje* – Reproductivno zdravlje

Pitanja reprodukcije, reproductivnog zdravlja i ljudskih prava u europskom kontekstu (XIX. i XX. stoljeće); povijest i sociokulturna uloga hormonalne kontracepcije; društvena regulacija muške i ženske reprodukcije; rastući rizici vezani uz reproductivno zdravlje; suvremene kontroverze i sukobi (*kulturni ratovi*) oko reproductivnog zdravlja mladih

13. *Predavanje* – Seksualno zdravlje

Definiranje seksualnog zdravlja; razvoj klasifikacije poremećaja seksualnog zdravlja; kultura, tradicija i seksualno zdravlje (primjer ženskog genitalnog sakaćenja); kulturna specifičnost intervencija u području seksualnog zdravlja; trend medikalizacije ljudske spolnosti (L. Tiefer)

14. *Predavanje* – HIV/AIDS- kao globalni zdravstveni problem

Kratka povijest i vrste epidemije; društvena cijena poricanja HIV-a (slučaj Južnoafričke republike); principi I. i II. generacije praćenja HIV-a (UNAIDS i SZO); kulturne specifičnosti epidemije; rizično ponašanje ili rizične skupine; rod i HIV ranjivost; suvremeni pogledi na prevenciju HIV-a; dosadašnja iskustva u borbi protiv HIV-a (studije slučaja: Uganda, Filipini, Brazil i Ukrajina); praćenje HIV/AIDS-a u Hrvatskoj

15. *Predavanje* – Metodološke i etičke specifičnosti istraživanja zdravlja i bolesti

Temeljni epidemiološki koncepti; uzorkovanje teško dostupnih i/ili stigmatiziranih populacija; kvalitativna istraživanja zdravlja i bolesti; uloga kombinirane metodologije; etičnost u kliničkim i ne-kliničkim istraživanjima

Literatura:

Svaki tjedan se u seminarskom dijelu nastave obrađuju po dva znanstvena rada, poglavito istraživačkog karaktera, povezana s temom predavanja. Radove su dužni pročitati svi polaznici kolegija.

Ispitna literatura:

Conrad, P., Leiter, V. (2013.) *The Sociology of Health and Illness: Critical Perspectives* (9. izdanje). Worth Publishers; Parker, R., Sommer, M. /Eds./ (2011.) *Routledge Handbook of Global Public Health*. Routledge; Cerjan-Letica i sur. (2003). *Medicinska sociologija*. Medicinska naklada (*odabrana poglavlja*).

Način polaganja ispita: pismeni ispit i aktivnost u seminarskom radu

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: seminarske diskusije (30% ocjene) i pismeni ispit (70% ocjene).